

חתולים נחשבים לחינניים, עדינים, התגלמות הנוחות ובה בעת מאגר המידות הרעות: תאוותנים, עצלנים וחצופים. הם תופסים את מקומם המסוים בתרבות האנושית, לאחר שעברו דרך ארוכה מייצוג של אלים לנציגים רגילים של עולם החי העירוני. היחס לחתולים השתנה מסגידה לחיבה אנושית פשוטה. במצרים העתיקה, חתולים היו בכל מקום: הם גולפו מאבן, צוירו על כלים וקירות של חדרי קבורה, עוצבו מחימר. על גדות הנילוס הם נחשבו קדושים, ומי שהרג את החיות הללו עמד בפני עונש מוות. הם נחנטו ונקברו בבתי קברות מיוחדים. המשימה העיקרית שלהם הייתה להשמיד מכרסמים שהשמידו במיומנות את אספקת התבואה. בשל מיומנותם הטבעית, אותם חתולים/ציידים מיומנים הועלו לדרגת אלים, ולכן לדמויותיהם היו כוחות מאגיים במצרים העתיקה.

חתול היה החיה הקדושה של האלה באסט, אלה מצרית גדולה ומיטיבה. עבור המצרים, האלה באסט וסחמט היו שני היבטים של הכוח האלוהי. סחמט, הלביאה, ייצגה כוחות מסוכנים שעלולים להרוס. באסט, חתול הבית, שילב את ההיבטים המיטיבים של אלוהות שניתן להרגיע על ידי טקסים.

לכבודה של באסט, נתרמו חתולים חנוטים, לפעמים במיכלי ברונזה או עץ מרשימים, למקדשיה, שנמצאו בסקארה. לאחר מכן נקברו המומיות בתחומי המקדש שלה.

הפסל הזה היה המיכל לחתול חנוט. ברור שזה לא חתול רגיל. האוזן הימנית המנוקבת שלו החזיקה פעם טבעת זהב (כיום אבדה). רושם מלכותי נוצר מהתנוחה הזקופה והמכובדת של השרירים החלקים והרגליים הארוכות והחינניות המשדרות תחושה של כוח נשלט. חתולים בויתו לראשונה על ידי המצרים בממלכה התיכונה בשל יכולות ציד העכברים שלהם.

בתקופת הממלכה החדשה הם הפכו גם לבני לווייה. בסצינות של ציורים בקברים הם מופיעים לעתים קרובות יושבים מתחת לכסאות של בעליהם או על סירות בביצות הנילוס, שם הם תופסים ציפורים עבור אדוניהם.

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/544118>

ציור מסצנה בקבר
שבדיר אל מדינה
שבמערב תבאי.

החתול שהורג את
הנחש קשור לפרק 17
בספר המתים.

בציור המצרי כל דימוי
מצויר בזווית המיטבית
והמובהקת שלו על
מנת שנוכל לזהות את
הדימויים.

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/548564>

מטרת הציור מאגי, אמונה בחיים שלאחר המוות היא שהובילה את הציירים במצרים העתיקה לצייר על קירות הקברים. המצרים האמינו שהקברים הם הבתים של הנפטרים בחיים הבאים. הקירות כוסו בציורים לא על מנת לקשט אלא בכדי להבטיח לנפטר את האפשרות להנות מחפציו ואוצרותיו גם לאחר פטירתו. הציורים הציגו את שרשרת המזון ותארו את ייצור המזון על מנת שתמיד יהיה למת מזון- הם האמינו שמה שמצויר על הקירות גם מתגשם באופן ממשי.

היצירה מתארת את אחד הנושאים המרכזיים במצרים העתיקה - ציד חיות בר בנילוס. ביצירה מוצג בעל הקבר האציל ובני משפחתו על סירה מאורכת עשויה מקני סוף. הצייד ניצב במרכז הסצנה בעמידת פיסוק יציבה אוחז ביד אחת בומרנג (הכלי המשמש לציד) וביד השנייה בעופות שכבר הספיק לצוד. דמותו הגדולה וגופו החזק הבנוי על פי חוקי הקנון חולשת על כל היצירה, הוא לבוש בחצאית רשמית ורביד מפואר על צווארו, כחלק מהייצוג האצילי.

ברקע לפני הגבר, סבך של קני-סוף ביניהם מגוון של עופות ופרפרים הנותנת ביטוי לעושר של החיים בנילוס מחד, ומדגישה את יכולת ההתבוננות של האומן המצרי מאידך. האומן שהעתיק את הטבע וצייר בעלי החיים היה משוחרר מחוקי הקנון, והתוצאה הייתה ציור מלא שמחת חיים. החתול המנומר המתחבא בסבך עסוק בציד הוא אוחז את העופות שניצודו בכפותיו ובשיניו. בחלק התחתון ניתן להבחין בתוך המים הצלולים בצמחים ובדגים המתוארים בצורה נטורליסטית מנקודת מבט האופיינית ביותר.

הודות למצרים, חתולים הגיעו לאיר
בציור הרומי והיווני ניתן
היה למצוא את דמויות החתולים על
מטבעות, אמפורות, פסיפסים
יפהפיים וכו'. עם זאת, הם לא היו
"מלכי החיות", אלא רק בעלי ברית
במאבק נגד מכרסמים ופה מיוון
העתיקה ובמשך זמן רב נחשבו
לבעלי חיים אקזוטיים,
"מפוארים", ולכן חתולים הוחזקו על
ידי משקי בית כדי לתפוס עכברים. זה
היה רק בעידן הקיסרים
הרומיים, כאשר הטורפים הקטנים
שימשו למטרות מעשיות.

קערות מעוטורות, כלי שתייה בצורת שופר בעלי ראשי חיים זהו כלי שבחזיתו חור ממנו זורמים נוזלים - זכו להערכה רבה בחברה המזרחית הקדומה. בתקופות קדומות באירן, נעשה שימוש בעיצובי כסף וזהב בכל השטח עצום המשתרע הן ממזרח והן ממערב לאיראן. החיות על הכלים הללו כללו את האיל, הסוס, השור, היעל, על חלקן נחקקו כתובות מלכותיות. הכלים העשויים מחומרים יקרים ששימשו בחצרות המלוכה. הכלים דמויי קרן בעלי ראשי חיה אומצו על ידי העולם היווני כעיצובים מזרחיים אקזוטיים ויוקרתיים.

כלי כסף זה הוא דוגמא מצוינת להשפעה המתמשכת של התרבות ההלניסטית, שחייבת רבות למסורות האמנותיות של איראן מהתקופה האחמנית. הכלי בצורת קרן מסתיים בחלקו הקדמי בצורת חתול עם פיה למזיגה נמצאת באמצע החזה. גפן עמוסת פירות מוזהבת מתפתלת סביב חזהו של החתול ובקצה השני של הקרן, ישנו זר קיסוס המקיף את השוליים. אלו הם הסמלים של אל היין היווני דיוניסוס, שפולחו התפשט מזרחה עם פלישת אלכסנדר. דימויים דיוניסוסים - חתולים, גפנים ונשים רוקדות - נטמעו על ידי הפרתים והמשיכו להופיע באמנות של תרבויות המזרח הקרוב בתקופה הסאסאנית (224-651 לספירה).

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/326623>

בימי הביניים, כאשר האינקוויזיציה הכריזה מלחמה על הכאוס של חוסר האמונה המתקרב לעולם, אופיו הדתי של הציור בימי הביניים גרם לכל האיקונוגרפיה של האמנות הנוצרית להתפתח והחתולים היו סמל לעצלות ותאוה, כמו גם הונאה ובגידה.

לרוב לא הופיעו חתולים ביצירות. באיור שלפנינו החתול מטפס על חבל התליה – דרכם של החוטאים.

בהמשך חתולים הפכו לסמל לשטן ולחלק מהאמונות הטפלות (בשל נטייתם הבולטת לחיי לילה). האמינו כי השטן לעתים קרובות מחופש חתול שחור. לכן חתולים תוארו בדרך כלל יושבים על כתף הפילגשים שלהם, שהיו מכשפות.

דימויים של חתולים רמזו גם על תאוה
ובמקרים מסוימים התייחסו למקצוע העתיק
ביותר בעולם.

ואן מקנסם, ביקור אצל הטוה, 1495-1503

ניתן לראות חתול נח על רצפת החדר שבו
עובדת אישה צעירה על גלגל מסתובב, ולידו
יושב גבר.

ציור זה מתאר אהבה למכירה, נוכחותו של
חתול מציין את מטרת הביקור של האורח.

הירונימוס בוש, טריפטיכון גן התענוגות הארציים, 1450-1516 פנל גן העדן

תיאור גן העדן: בחזית, ליד עץ
הדעת, אלוהים מציג את חוה בפני
אדם המופתע.
ברקע צמחים ובעל חיים ובקדמת
רואים בור של מים כהים וחתול עם
עכבר בשיניים, שבהקשר הזה
מסמל את השטן והאכזריות או אולי
את כוחות הטבע, החזק שורד.

לאונרדו דה וינצ'י, רישומי חתולים, מאה ה-16

בשלהי תקופת הרנסנס הדעות
הקדומות נגד חתולים נחלשו, ועבור
דה וינצ'י גם החתולים הפכו למושא
של המחקר המדעי.

"החתול הקטן ביותר הוא יצירת
מופת", כתב לאונרדו, ומילא את דפי
מחברותיו ברישומים של החיות
רוחצות, משחקות, ישנות או צדות
עכברים וציפורים.

החיים נעשו נוחים יותר, ולוכדי
העכברים לא היוו איום, ואפילו להיפך,
לעתים קרובות הם היו חברה
טובה, והיה נעים לצפות בהם בזמן
הפנוי!

פרנסיסקו גויה, מנואל מנריקה דה זוניגה, 1787

פרנסיסקו גויה צייר את בנו של הרוזן והרוזנת של אלמירה בתחפושת אדומה מפוארת. הוא מוצג בין כלוב של חוחיות ושלושה חתולים פעורי עיניים מרוכזים בציפור שלפניהם. במקורו של הציפור כרטיס הביקור והחתימה של גויה. גויה רצה להדגיש את האינסטינקטים הטורפים של החתול המתבונן בריכוז בציפור שלפניו. ייתכן שגויה התכוון להציג את החיות כתזכורת לגבולות השבריריים המפרידים בין עולמו של הילד לכוחות הרשע, או כפרשנות על הטבע החולף של התמימות והנעורים. מנואל מת רק שנים ספורות לאחר שצויר דיוקנו, בגיל שמונה.

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436545>

קלרה פיטרס, (-1597
1657) ציירת פלמית

ציורי ג'אנר של טבע דומם
וציורי ואניטאס בהם ישנו
ממד של מונטו מורי היו
פופולארים בעיקר בארצות
השפלה.

החתולים לעתים קרובות
הוצגו כגרגרים חכמים
שגונבים מזון. עם זאת, זה
נעשה בהומור והערצה
מסוימת למיומנות
ולתבונה של החתולים.

אוטגאווה קוניושי
(1798-1861) חמישים
ושלוש תחנות טוקאידו.
הדפס, חיתוך עץ.

זוהי פרודיה על סדרת
הדפסי העץ
המפורסמת, חמישים
ושלוש התחנות של
טוקאידו.
לחתולים יש שמות
המתאימים לתחנות.

מין ג'ן, החתול השחור, המאה ה-18,
מוזיאון האמנות של אוניברסיטת
פרינסטון, פרינסטון, ניו ג'רזי, ארה"ב.

צייר סיני ומגלף חותמות יליד
נאנצ'אנג, ג'יאנגשי, שבילה את רוב
חיינו בעיר הסינית חוביי. הוא נודע
בציור דמויות אנושיות וסגנון שנתפש
בעיניו כאקספרסיבי ואינדיבידואליסטי.

Tsukioka
Yoshitoshi

תקופת מייג'י
(1912–1868)
דפס עץ; דיו וצבע
על נייר, 1888

פייר אוגוסט רנואר,
אישה עם חתול, 1875

איפרסיוניזם

[Woman with a Cat \(nga.gov\)](http://nga.gov)

מארי קאסט, שרה אוחזת בחתול,

קאסט אחת מהציירות היחידות השייכות
לזרם האימפרסיוניזם. להבדיל מרוב אמני
הזרם שיצאו לצייר בנוף הפתוח. קאסט
ידועה בציורי פנים בית שלה. סצנות של
אימהות וילדים.
בציור זה הקרבה בין הילדה לגור החתולים.

אדוארד מאנה,
אולימפיה, 1863

בציור קורטיזונה בעירום
שלרגליה חתלתול
שחור, מאנה העביר את
מטאפורת "אשת
החתול", בהשראת
עבודתו של ידידו שארל
בודלר, שבאותה תקופה
חווה רומן קשה עם
קורטיזונה. החתול
השחור מייצג בגידה, ייצג
מכשפות, בהיותו סימן
לרגשות רעים ולטבע נשי
ההפכפך.

[https://he.m.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5:Edouard Manet - Olympia -
Google Art Project.jpg](https://he.m.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5:Edouard_Manet_-_Olympia_-_Google_Art_Project.jpg)

יאסומוסה מורימורה

אמן יפני מצלם את עצמו מחופש לדמויות מערביות.

סדרת צילומים שהציג בעקבות תולדות אמנות נקראת "דיוקן עצמי כהיסטוריה של תולדות אמנות". בסדרה זו הציג יצירות מופת המשלבות את עצמו בתוך יצירה בעזרת תפאורה, עיצוב חלל ותלבושות. בין יצירות המופת שהתייחס אליהם מורימורה: אולימפיה של מאנה, המונה ליזה, פרידה קאלו ועוד. מורימורה גבר יפני מחופש לנשים מערביות מתולדות האמנות. השאלות שעולות עוסקות בנושא הג'אנדר-מיניות, זכר נקבה, דראג קווין וכמובן עניין המזרח הרחוק בתוך התרבות המערבית.

פול גוגן, חתול שישן לאור יום בטהיטי

תאופיל סטיינלן, לה צ'אט נואר- החתול השחור, 1896

זאת יצירה ידועה שכבר הפכה לסמל אמיתי של פריז, ניתן לראות אותה מודפסת על חולצות, תיקים, לוחות שנה.

הצייר והגרפיקאי הצרפתי, תאופיל סטיינלן, חי ברובע מונמרטר, וחיי הלילה והקברטים היו נושא ביצירותיו.

בשנות ה-60 של המאה ה-19, רוב הכרזות המסחריות היו בשחור-לבן, אך בשנות ה-80 של המאה ה-19 הן היו צבעוניות ודינמיות יותר. כרזות ליטוגרפיות היו אמנות להמונים, בדיוק כפי שרכבות הציעו תחבורה המונית והתערוכות הבינלאומיות (כמו זו בשנת 1889 שעבורה נבנה מגדל אייפל) עודדו תיירות המונית. ולה צ'אט נואר יחד עם מגדל אייפל, הפך לאחד הנציגים המפורסמים ביותר של העיר.

פבלו פיקאסו, חתול תופס ציפור, 1939, מוזיאון פיקאסו, פריז, צרפת.

חתול תופס ציפור" ישנן כמה גרסאות של הנושא. בשנת 1939 פרצה מלחמת העולם השנייה. פיקאסו טען, "הנושא היה אובססיבי עבורי, אני לא יודע למה". הציפור נאבקת נואשות להשתחרר מאחיזת מעניה. הניטרליות של הרקע לא עושה דבר כדי להקל על הזוועה של הסצנה. זהו דימוי של חיי היומיום המוגדלים לממדים אפוקליפטיים. החתול דוחה את הרג הציפור זמן רב ככל האפשר, ככל שהוא עושה זאת זמן רב יותר, כך הוא נמצא זמן רב יותר בשלטון מוחלט.

רוי ליכטנשטיין, חתול מחייך ,
(פופ ארט), 1961

[Laughing Cat, 1961 \(RLCR 642\) |](#)
[Catalogue entry | Roy Lichtenstein: A](#)
[Catalogue Raisonné](#)
 [\(lichtensteincatalogue.org\)](http://lichtensteincatalogue.org)

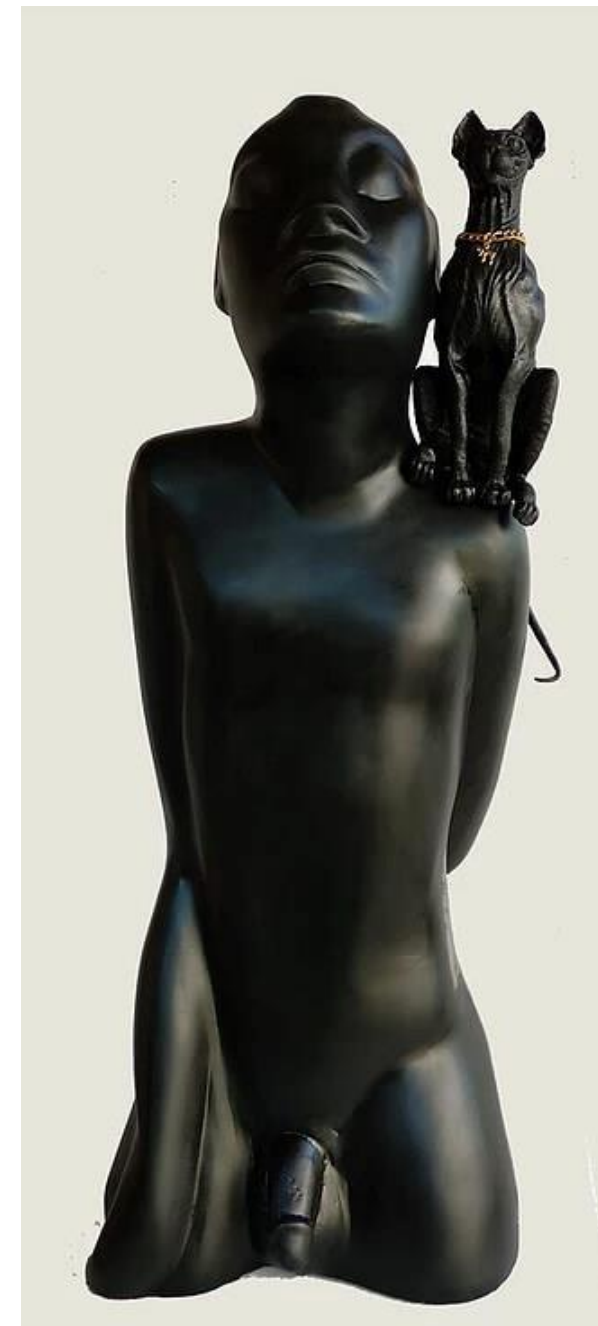
אסולין יצר את הפסל "מוטי" המתכתב עם "נמרוד" של יצחק דנציגר.

הפסל בצבע שחור, בין גבריות להומוארוטיות. במקום הבז שעל כתבו של נמרוד ל"מוטי" יש חתול ספינקס שחור שלצווארו שרשרת חי זהובה. איבר מינו של מוטי נימול להבדיל מדמותו של נמרוד. "מוטי" עשוי מקלקר מצופה בפיברגלס, חומרים שאינם אצילים או מסורתיים, אלא תעשייתיים. (נמרוד עשוי מאבן חול נובית אדמדמה, מקומית מוצאה מירדן) אסולין מציג את הדמות של "האחר" מי שלא היה בקאנון של האמנות הישראלית, הדמות הסטראוטיפית של המזרחי המתכתבת עם "הנסיך" של האמנות הישראלית "נמרוד" של דנציגר. אסולין יוצר דמות חדשה של "המזרחי". מי שהיו שקופים, מושתקים, ממוקמים במרכז היצירה.

<https://www.basis.org.il/%D7%9E%D7%92%D7%96%D7%99%D7%9F/%D7%97%D7%93%D7%A9%D7%95%D7%AA/%D7%99%D7%90%D7%9C%D7%9C%D7%94-%D7%9C%D7%9A-%D7%94%D7%91%D7%99%D7%AA%D7%94-%D7%9E%D7%95%D7%98%D7%99#>

דנציגר, נמרוד, אבן חול נובית, 1938-39

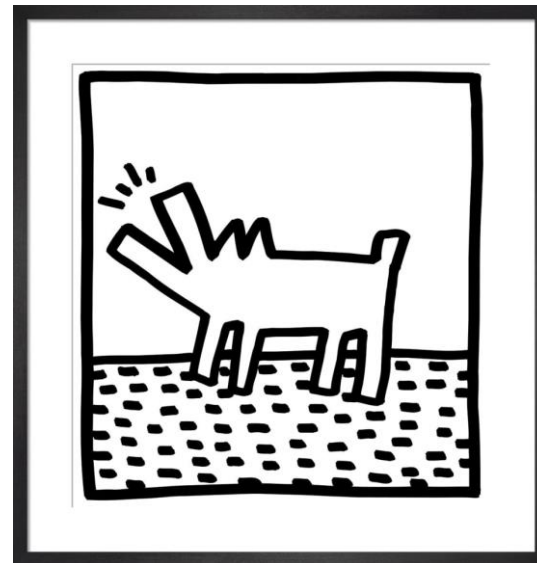
אייל אסולין, מוטי, 2018, קלקר ופיברגלס

זוד ריב, חתול בעץ
עם סהר, 2012,
אקריליק על בד

ריב מהדהד לציוריו
של קית הרינג
ואפילו עץ הזאבים
של מיכל נאמן.

[קישור לאתר](#)

קית הרינג

Fine Art & Photographs | Lot #631: KEITH HARING - Ten Cats -
Lithograph (stanfordauctioneers.com)

יעל פרנק, הישנים, 2023
ברונזה ואבן
מיקום: מנחם בגין 151, תל – אביב

חתולי רחוב הפכו לגיבורי הפסל,
מוצבים על פדסטלים גבוהים שני
פסלים מוזהבים, של חתולים ישנים.
על פודיום אחד כתוב כן ועל השני לא.
בעלי חיים כמו סוסים או אריות
מופיעים בבניסות של ערים כסימבול
לשומרי העיר, פרנק בוחרת בדימוי של
חתול הרחוב מנומנם והנהנתני כייצוג
לעיר תל אביב.